

FARKOSTEN

26. Årgang

5. Udgave

September 2003

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre

Årsskrift 2003

Om Samvær og Forældreansvar

Omfatter tillige uddrag af international konference
om forældrefremmedgørelse, afholdt i Frankfurt, November 2002

Ligestillingen er skæv

Af Claes Ludvigsen

Ligestilling har i lang tid været på Foreningen Far's program. Ifølge vedtægterne her i 2003 skal forældrene være "ligestillet gennem lovgivning, doms- og administrationspraksis".

Det er ikke så svært at finde ud af, at Foreningen Far's opfattelse af "ligestilling" dækker over "at børn i videst muligt omfang kan have en tæt kontakt til begge forældre og at begge forældre kan bevare indflydelse på deres børns opvækst. Også når forældrene ikke bor sammen."¹

Siden Danmark fik Ligestillingsministeriet i juli 1999 er det imidlertid gået tilbage med ligestillingen af fædre i forhold til mødre.

Borgerlige oplæg

Der var ellers borgerlige oplæg, der skabte optimisme blandt mænd og fædre ved folketingets ligestillingsdebat i maj 1999²

Venstres ordfører Pia Larsen (som stedfortræder for Rikke Hvilshøj) sagde f.eks. 12. maj 1999: "Det er f.eks. velkendt for de fleste, at mænd er den svage part, når vi taler om forældremyndighedssager. Alligevel hopper udvalget let og elegant hen over den slags spørgsmål. Det er beklageligt... Afslutningsvis vil jeg sige, at det for Venstre er afgørende, at ligestillingsdebatten er en reel ligestillingsdebat og ikke en kvindepolitisk debat."

Og i samme debat sagde den konservative Gitte Seeberg (som stedfortræder for Lene Espersen, der i dag er justitsminister) "Vi har dog nogle principielle betragtninger om betænkningen, som vi gerne vil have med: Den bærer i alt for høj grad præg af gammeldags kvindekampstankegang, hvor det generelle billede er, at man skal forbedre kvindelige lønmodtageres adgang til arbejdsmarkedet. Det er en alt for snæver og skævvridende indfaldsvinkel til ligestillingsdebatten. Man har også glemt halvdelen af befolkningen, nemlig mændene, hvor jeg synes, at der er en bemærkelsesværdig mangel på interesse for mændenes ligestillingsproblemer, f.eks. omkring forældremyndighed og andre temaer, f.eks. spørgsmålet om enkepensionsbeskatning, hvor mændene fortsat diskrimineres."

Ligestillingsministeriet blev til kvindekamp

Desværre følger Venstre, og specielt den konservative ligestillings- og socialminister, Henriette Kjær, og den konservative justitsminister, Lene Espersen, slet ikke deres ideer fra 1999.

Mænds og fædres ligestilling er lagt i syltekrukken, og skal man tro Ligestillingsministeriets hjemmeside, sker der ikke noget før 2007. Det ser ud til, at et nordisk forskningsprojekt, "Den nordiske mand" skal afsluttes før emnet måske tages op seriøst.

Ministeriets hjemmeside er i øvrigt præget af kvindekamp.³ Hovedtemaerne på forsiden den 11. august 2003 er:

- Kvinder i ledelse
- Rekordhøj kvindeandel i offentlige udvalg
- 40 mio. kr. til nye pladser og kvalitetsløft på kvindekrisecentre er nu fordelt.
- Kampagne mod handel med kvinder årets bedste.
- Ligestillingsministrene i EU opfordrer til mere fokus på kvinders rolle i informationssamfundet.

Ligestillingen og familien

Den manglende ligestilling kommer meget tydeligt til udtryk på familieområdet efter et samlivsbrud.

For tiden betyder juristeri omkring udtrykket "bedst for barnet", at flere børn afskæres helt fra kontakt (samvær) med deres far.⁴ Omkring hver tiende skilsmissebarn ser aldrig sin far. Ofte tillægger myndighederne barnet ansvaret for afbrydelsen af denne kontakt, fordi barnet – evt. efter overtalelse eller pres – har ytret sig kritisk om kontakten.

Det er oplagt, at børn skal høres, bl.a. af hensyn til FNs børnekonvention. Men det er – synes jeg – lige så oplagt, at de ikke skal informeres eller høres på en sådan måde at børnenes kontakt med den ene del af familien helt afbrydes, i strid med FNs børnekonvention og forældremyndighedslovens paragraf 16: "Barnets forbindelse med begge forældre søges bevaret ved, at den, der ikke har barnet boende, har ret til samvær."

Børn skal – efter min mening – høres om forældrekontakt, som de høres om deres skolegang. Det er ikke meningen at forældrekontakten eller undervisningen skal afbrydes, men børnene har ret til at tilkendegive deres mening. Vedr. forældrekontakt kan børn f.eks. tilkendegive hvor, hvor længe og hvor ofte de vil møde deres forælder. Men det skal være klart for børnene, at samfundet for deres skyld støtter kontakt med begge forældre, ligesom det støtter uddannelse af alle børn.

Støtter oppositionen ligestilling?

Med de udtalelser der har været om fælles forældremyndighed fra tidligere justitsminister Frank Jensen (Socialdemokratiet) i sommeren 2003⁵, kan det godt se ud som om oppositionspartierne normalt støtter ligestilling af mænd og fædre, mens regeringspartierne ser ud til at være modstandere af fædres ligestilling.

En forklaring på forskellen kan være, at oppositionspartiernes politikere har bedst kontakt med befolkningen. Mens regeringspolitikere har travlt med at mødes med embedsmænd og lønnede lobbyister. F.eks. skal ligestillingsministeren samarbejde med 11 kvindelige ansatte og 2 mandlige ansatte i Ligestillingsministeriet, og vel sagtens mødes med de mange offentligt lønnede kvindekamptilhængere fra f.eks. Kvindfo, Dansk Kvindesamfund, Kvindeligt Selskab, kvindekrisecentre m.m. Det kræver politisk mod at fastholde, at også mænd skal ligestilles. Ministeren kan ikke engang sørge for, at den jævne kønsfordeling, hendes ministerium ellers tydeligt arbejder for på mange områder, afspejles i sammensætningen af ministeriets personale.

Holdningen til ligestilling af fædre varierer dog inden for partierne og fra parti til parti. I Kristeligt Folkeparti har man så ensidigt talt for at myndighederne helt og endeligt skal afbryde angiveligt problematiske kontakter mellem far og barn, at man næsten må tvivle på om de har forstået Bibelens sprog med far og søn⁶

Tilbageslag

Men den omfattende kvindelobbyisme, og måske svage ministre, kan vi i de kommende år frygte, at ligestilling forstået som fravær af kønsdiskrimination reelt forsvinder af den politiske dagsorden.

Tilbage bliver de mere gammeldags synspunkter og fordomme om forholdet mellem mænd og kvinder.

Mænd og kvinder har i årene efter den anden verdenskrig, groft sagt, været anskuet ud fra tre hovedsynsvinkler:

1. En synsvinkel der betoner de almindelige biologiske forskelle på mænd og kvinder
2. En synsvinkel der betoner statistiske forskelle mellem mænds og kvinders liv
3. En synsvinkel der betoner, at der er individuelle forskelle på tværs af kønnene.

Biologiske forskelle

Den første synsvinkel bemærker de biologiske forskelle.

Mændene har gennemsnitligt stærkere muskler end kvinderne, og er gennemsnitligt mere modige og beslutsomme. Kvinderne bliver gravide, ammer de små, og er gennemsnitligt mere omsorgsfulde end mændene. De har dog i nogen grad psykiske problemer i forbindelse med menstruation og overgangsalder.

Udfra den biologiske betragtningsmåde er det indlysende, at kvinde- og manderollerne er forskellige. Som vælgere og samfundsborgere kan mænd og kvinder betragtes som "ligeværdige", men man kan ikke forvente det samme af mænd og kvinder. Det vil sige at de ikke kan være ligestillede på alle områder. Den biologiske betragtningsmåde dominerede op til 1970'erne. Men bl.a. som følge af automatiseringen, der afskaffede en del af det hårde fysiske arbejde, ændredes det gennemsnitlige billede af kvinder og mænd.

De såkaldte livmoderfeminister⁷ bruger stadig synsvinklen, idet de reelt opfatter mænd som dårligere mennesker end kvinder, fordi mænd ikke kan blive gravide.

Der findes vel ingen eller få, der, modsat livmoderfeministerne, seriøst mener at mænd er bedre mennesker end kvinder. Og ingen tør vel hævde, at kvinder generelt er dårligere ledere på grund af deres temperament i menstruationsperioder.

Det skyldes nok, at de fleste debatdeltagere ser forholdet mellem kvinder og mænd udfra en harmoniopfattelse. De fælles interesser og den gensidige tiltrækning mellem mænd og kvinder er det grundlæggende. Modsat ser en del feminister et modsætningsforhold mellem mænd og kvinder. Forskelle i magt er grundlæggende for deres konfliktopfattelse.

Den biologiske grundopfattelse, suppleret med konfliktopfattelsen, er baggrunden for kollektivt skæld ud og kollektivt afstraffelse på en måde, der kan minde om tidligere tiders racediskrimination i USA. "Det er mændenes egen skyld, de vil ikke tage barselsorlov" ser man indimellem i debatten.⁸ På samme primitive måde som man tidligere skældte "negre" kollektivt ud for ikke at uddanne sig eller arbejde hårdt nok.

De statistiske forskelle

Den anden hovedsynsvinkel betoner de statistiske forskelle mellem kvinder som befolkningskategori og mænd som befolkningskategori.

Sådanne statistiske forskelle kan f.eks. studeres i en særlig publikation fra Danmarks Statistiks og det nu nedlagte ligestillingsråd.⁹ Eller på Danmarks Statistiks hjemmeside.

Skal man samlet tolke disse statistikker og anden statistik, ses det, at mændene dominerer i samfundets top: I politik og i lederstillinger.

Mændene dominerer også i samfundets bund: De er i højere grad end kvinderne misbrugere, selvmordere og kriminelle, samt ofre for kriminalitet og vold. Mændene dør (gennemsnitligt) tidligere end kvinderne.

I forholdet til børn dominerer kvinderne. Der er stadig kun 1 enlig far for hver 7 enlige mødre.

De statistiske forskelle studeres og bruges især af kvinder i samfundets top. De ønsker f.eks. at kvindeandelen blandt professorer ved universiteterne skal være langt højere. Et synspunkt der dog mødte konservativ modstand i maj 1999: Den konservative ordfører Gitte Seeberg sagde: "Vi tager stærkt afstand fra tanken om positiv særbehandling, der uanset de pæne ord er diskriminering, hverken mere eller mindre. Ydermere finder vi det meget ydmygende at sætte kvinder i den position, f.eks. ved etableringen af en forskerstilling, at man skal have et mærkat på ryggen, der fortæller, at man er blevet ansat, fordi statistikken manglede kvinder inden for et bestemt fag. Ligestilling handler ikke om, at der skal være en ligelig kønsrepræsentation inden for alle erhverv. Det handler om lige muligheder og lige løn, og hvis der inden for nogle fag er et overtal af det ene eller det andet køn udgør det efter Det Konservative Folkepartis opfattelse ikke et problem i sig selv."²

Også indkomstforskelle nævnes indimellem i debatten baseret på statistiske kønsforskelle. Man glemmer imidlertid ofte, er det mit indtryk, at korrigerer for forskellige (gennemsnitlige) arbejdstider på arbejdsmarkedet. Jeg har ikke set nogen beregninger, der indregner de mange sociale tilskud, som kvinder i højere grad end mænd modtager. F.eks. er det næsten kun kvinder, der modtager børnefamilieydelsen (sådan er lovgivningen), og der er meget tydelig kvindedominans blandt modtagere af ekstra og ordinært børnetilskud, blandt modtagerne af børnebidrag samt formentlig blandt modtagere af større boligsikringsbeløb.

Normalt er der kun få der spørger hvorfor forholdsvis mange mænd ender i samfundet bund f.eks. som kriminelle eller alkoholikere eller blot marginaliserede som hjemløse. Måske fordi den primitive konfliktopfattelse, at det er "mændenes egen skyld" umiddelbart accepteres. Mænd ses ofte som syndebukke, og kvinder ofte som ofre for uheldige samfundsforhold.

Individuelle forskelle

Den tredje opfattelse fokuserer på det enkelte individ, uanset om det er en mand eller kvinde. Det er op til den enkelte at vise sine kvaliteter, og ingen bør på forhånd diskrimineres på grund af køn. Uden den opfattelse ville der ikke være kvindelige jagerpiloter og mandlige sygeplejersker eller pædagoger.

Indstillingen med at opfatte det enkelte menneske, i stedet for på forhånd at sætte det i bås på grund af køn, passer godt med den stigende interesse for menneskerettigheder og ikke-diskrimination.

Den forskelsbehandling der sker, når dommere tydeligt tildeler forældremyndighed til en kvinde "på grund af barnets alder" er tydeligt i modstrid med den tendens til at fokusere på det enkelte individs rettigheder uanset alder, race, køn m.m.

1 Foreningen Far's vedtægter som vist på foreningens hjemmeside i juni 2003.

2 Set på Folketingets hjemmeside www.folketinget.dk i august 2003.

3 <http://www.lige.dk/>, set i august 2003

4 Se f.eks. Civilretsdirektoratets statistikrapport, København, maj 2003

5 Politiken den 27. juli 2003

6 Se f.eks. fra www.folketinget.dk: B61 fremsat den 11/12 - 2002 "Forslag til folketingsbeslutning om sikring af hensynet til barnets bedste i konfliktfyldte forældremyndigheds- og samværssager." Af Jann Sjursen (KRF), Bodil Kornbek (KRF), Mogens Nørgård Pedersen (KRF) og Tove Videbæk (KRF).

7 Se f.eks. Bente Schwartz "Kvinden er død – hurra?", 1998, Kroghs forlag

8 Se f.eks. Berlingske Tidendes kronik den 1. august 2003. "Mænd skal ud af barselsbusken" af Solvej Dorthea Rasmussen